

Tanzimat Edebiyatı - Öğretici Metinler

1. Şiirin genel tanımı vezinli sözdür, yani iki satır sözün her birindeki sukûn eşit olmasından ibarettir. Hattâ kafiye usulü sonraki milletler arasında hâdis olmuştur. Eski Yunanlılar yalnız vezne riayetle kafiye iltizam etmezler idi. Şiir her kavimde tabiidir, yeryüzüne ne kadar milletler ve kavimler gelmiş ise cümlesinin kendilerine mahsus şiirleri var idi. Osmanlıların şiiri acaba nedir? Necati ve Baki ve Nef'i divanlarında gördüğümüz bahr-ı remel ü hezeçten mahbun ü müçtes kasideler ve gazeller ve kıtalar ve mesneviler midir, yoksa Hoca ve İtrî gibi musikişinasların besteledikleri Nedim ve Vâsıf şarkıları mıdır?

Şiir ve İnşa'dan alınan bu metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Nesnel bir yaklaşım söz konusudur.
B) Kurallı cümlelerle anlatım sağlanmıştır.
C) Bilgilendirme amacıyla yazılmıştır.
D) Bir metnin ilk paragrafından alınmıştır.
E) Örneklerle anlatım zenginleştirilmiştir.

2. İngiltere devletinin payitahtı olan Londra şehrine muvâsalat olunmuştur. İşbu Londra şehri Avrupa'da en cesîm ve ma'mur bir vilâyet olmakla meşhur ve kesret-i ticareti bir hadde bâliğ olmuştur ki, yalnız vapur sefinesi olarak Londra ve sâir İngiltere iskelelerine âmed ü şüd eden altı yüz elli kıt'aaya, vesair yelkenli tüccar gemisi yirmi üç bin bu kadar reside olduğu kizb ve mübalâgadan berfî ve dûrdur. Şu kadar ki havası her bâr duman içinde olarak, ecnebiye begayet muzırr ve ne hâl ise Avrupa'nın her bir mahallinde bulunduğu vechile, gaz tabir eyledikleri kandillerin Londra'da her diyardan ziyade kesreti cihetiyle geceleri gündüzünden rûşen bulunduğu, mahall-i mezbûru seyâhat edenler indinde bedihî ve zâhir olup lâkin bu vehamet-i havanın içinde yine Londra'nın hansâ-yı perîsima ve nazik edâları Avrupa'nın diyârında görülmüş şey değildir.

Bu metnin dil ve anlatım özellikleri için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Arapça-Farsça sözcük ve tamlamalar sıkça kullanılmıştır.
B) Metnin dili divan edebiyatı nesrine yakındır.
C) Gezi yazısı özelliği göstermektedir.
D) Uzun cümlelere yer verilmiştir.
E) Bilgi verme aracılığıyla sanatlı bir dil oluşturulmak istenmiştir.

3. Mesela bir hamal ile bir büyük memurun hukukça kanun önünde eşit tutulması hatta muhakeme bile olunması, kısacası en sıradan kişinin hakkının kaybolmamasıdır. Bu hukuk önünde eşitlik kaziyesi İslam hukukunda adalet ve insafa karşılık gelmektedir. Fransızların kanununca bu eşitlik zorunlu bir uygulama olduğundan her şahsın serbest olmasına kanun kefil olmuştur. XVIII. Louis Kanunu'nun Kamusal Haklar bahsinin birinci bendinde: "Zengin ve fakir herkes kanun önünde eşittir." yazılmıştır. İçlerinde ilim, fazilet, görev, şeref ve zenginlik bakımından diğerlerinden farklı olanların haysiyet ve meziyetçe imtiyazı varsa da bu imtiyazın faydası bir topluluk ve çevre içinde olup kanunların uygulanması ve bir hakkın yerine getirilmesinde eşittirler.

Bu metinden hareketle Tanzimat Dönemi'nde saray ve halk arasındaki ilişki için ne söylenebilir?

- A) Eşitlik esasına dayanan adil bir anlayışın olduğu
B) Çıkar ilişkisi olan faydacı bir bakışın var olduğu
C) Halkını koruyan otoriter bir tutumun bulunduğu
D) Güç dengelerinin paylaşıldığı
E) Meşruti monarşiye dayanan bir sistemin mevcut olduğu

4. Bu konu Devlet-i Aliyye tarafından dahi bir bakıma teyit edilmiştir ki Tanzimat'ın yüce meclisinin oluşumu sırasınca kanun ve düzene ait tasarıların yazılıp sunulması için herkese resmî izin verilmişti. Hatta yüce hükümetin izni ile Osmanlı toprakları içindeki Müslüman olmayan halkın kendi dilleri ile hâlâ çıkardıkları gazeteler bile belki haklarından fazlaca serbesttir fakat asıl Osmanlı gazetelerinin bahsine gelince, resmî olmayan bir gazetenin devamlı olarak çıkarılmasında her nasılsa şimdiki kadar hâkim milletten hiç kimse zahmete katlanmamıştır. Hele şükürler olsun, yüce adaletin gölgesinde kaçırılan fırsatların tafisi nasip oldu.

Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisinin Tanzimat Dönemi öğretici metinlerinde görülen bir yenilik olduğu söylenebilir?

- A) Mensur metin
B) Öznel anlatım
C) Türkçe özel gazete
D) Yabancı sözcük kullanımı
E) Eleştirel bakış

Tanzimat Edebiyatı - Öğretici Metinler

5. On beş, yirmi sene evvel çıkan bir gazeteyi, mündericâ-tında ne kadar ehemmiyet olsa beş yüz kişi okuyamazdı. Bugün neşrolunan Evrâk-ı Havâdis'in her nüshası hanelerde, kıraathanelerde, şehirlerde, kasabalarda lâakal on beş bin elden geçiyor. Yeni yazılan kitapları efrâd-ı milletin on üçer, on dörder yaşında nur-ı dideleri lezzetli lezzetli okuyor, eğlene eğlene müstefit oluyor. On beş seneden beri, kadınlarımızda erkeklerimizde, ashab-ı mütâlâa bire yüz tezayüd etti. İstanbul'da dükkâncılar, uşaklar gazete okuyor. Hiç olmazsa dinliyor.

Bu metnin bağlı olduğu gelenek için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bilgi verme amaçlanır.
- B) Öğreticilik esastır.
- C) Gazete önemli bir ifade aracıdır.
- D) Söz oyunlarına sıklıkla başvurulur.
- E) Arapça-Farsça ifade biçimleri kullanılır.

6. ... Hâlbuki adalet yukarıdan aşağı bir kuvvetle gelmelidir. Çünkü adalet bir kocaman taş gibidir ki, yukarıdan bir tek kişinin dokunmasıyla düşebilir. Aşağıdan yukarı atılması pek çok kuvvetlere muhtaçtır...Adaletin yukarıdan aşağı gelmesi iş başında ehliyetli bir memur bulunmakla olur. Çünkü memur ehliyetli olunca kendisini dahi kanuna sokup kanunu hıfz eder. İşte bu hızla müsâvât ve serbestlik yani adalet dâim olur.

Bu metinde verilmek istenen düşünceler nasıl somutlaştırılmıştır?

- A) Kişileştirme yapılarak
- B) Benzetmeye başvularak
- C) Karşılaştırmaya gidilerek
- D) Örneklemelere yer verilerek
- E) Bilimsel veriler kullanılarak

7. ----, Hürriyet'te çıkan ---- makalesinde divan edebiyatına şiddetle hücum ederek onu "gayr-i millî ve sun'î" olmakla suçlar ve asıl Türk edebiyatının halk edebiyatı olduğunu iddia eder fakat gençliğinde divan edebiyatı kültürü ile yetişmiş ve onun zevkini almış olan sanatçı, bu tenkitleri inkılapçı düşüncelerinin baskısı altında yani bir edebiyat inkılapçısı sıfatı ile yaptığı ve duyguları bakımından divan edebiyatına bağlı bulunduğu için ---- adlı eserine yazdığı ön sözde bu iddianın aksini ileriye sürmekte de tereddüt etmemiştir.

Bu metindeki boşluklara aşağıdaki isimlerden hangilerinin getirilmesi doğru olur?

- A) Sadullah Paşa – Müsavat – Şiir ve İnşa
- B) Akif Paşa – Tabsıra – Zafername
- C) Ziya Paşa – Şiir ve İnşa – Harabat
- D) Namık Kemal – Takip – Tahrib-i Harabat
- E) Şinasi – Mukaddime – Müsavat

8. Muallim Naci'nin eski yazı kaidelerine dayanan ve yalnız gramer ve sentaks yanlışlıklarını belirten basit tenkit metodunun yanında, o tamamıyla Batılı bir metoda sahiptir. Yazı kaidelerinden bahseden Doğu eserleriyle yetinmeyerek Batı'daki edebiyat tekniklerine ait eserlerden de faydalanmak suretiyle yazdığı Ta'lim-i Edebiyyât bu devirde Avrupai Türk edebiyatının esaslarını açıklayan en mühim eserdir. Yine III. Zemzeme'nin ön sözü, Takdîr-i Elhân, Pejmürde'deki bazı parçalar ile Takrîzât, onun sanat ve şiir hakkındaki dikkate değer düşüncelerini içeren diğer metinlerdir.

Bu metinde bahsedilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Namık Kemal
- B) İbrahim Şinasi
- C) Ahmet Mithat Efendi
- D) Recaizade Mahmut Ekrem
- E) Ziya Paşa

9. Şimdi, işte bu gazeteyi içeriden ve dışarıdan seçilmiş bazı haber ve eğitim çeşitleri ile diğer yararlı maddelere dair konuları açıklama ve yayınlama aracı olacağından dolayı, Tercüman-ı Ahval adı ile adlandırmak uygun görüldü. Açıklamaya gerek olmamasından dolayı, söz söylemeye, çözüm beklemeye has bir Allah vergisi olan bu örnek, en güzel insan aklının icadı olan kâtiplik ile kalemle, sözle açıklamak bilgisinden oluşmaktadır; bu gerçekler yapılmış, giderek bütün halkın kolaylıkla anlayabileceği derecede, işte bu gazeteyi kaleme almak gerekli olduğundan dolayı makamım açısından şimdiden duyurulur.

Değil mi Tanrı'nın lütfu akıl, kalb ve lisan
Bu lütfu etmelidir fikr ve zikr insan

Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi'nden alınan bu metinden hareketle dönemin zihniyeti için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Akıl ve dil kavramları önemsenmiştir.
- B) Batı anlayışı yayın organlarıyla verilmiştir.
- C) Dil, düşünceyi verme açısından çok önemli görülmüştür.
- D) Çağdaş bir anlayış hâkim olmuştur.
- E) Halkla devlet çıkarlar açısından bütünleşmiştir.

10. **Aşağıdakilerden hangisi gazetenin öğretici metinler başta olmak üzere kültür ve edebiyatımızda yüklenildiği işlevlerden biri değildir?**

- A) Halka ulaşma yolunda önemli vasıta.
- B) Yeni edebî türlerin tanıtılmasında mühim bir yere sahiptir.
- C) Edebî metinlerden haberli olma oranını arttırmıştır.
- D) Birçok aydının geçim vasıtası olmuştur.
- E) Tercüme faaliyetlerinin hız kazanmasında etkili bir unsur.

